

บทความที่ : **15**
Article :

การสร้างความปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกตั้ง
กรณีศึกษาการเลือกผู้ใหญ่บ้าน
พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

Creating Reconciliation after the Election:
A Case Study of the Election of Village Headmen in
Stuk District, Buriram Province

[Received: April 17, 2021; Revised: April 29, 2021; Accepted: May 5, 2021]

ศักดิ์ดา ชาวกกล้า* และอลงกรณ์ อรรคแสง*

Sakda Chaokla* and Alongkorn Akkasaeng*

---

*วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม [College of Politics and Governance, Mahasarakham University]; Corresponding author e-mail: Sakda-2532@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และลักษณะของความขัดแย้ง รวมถึงกระบวนการและแนวทางพัฒนาของการสร้างการปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกอย่างเฉพาะเจาะจง 2 กลุ่ม ได้แก่ ด้านชุมชนและด้านหน่วยงานของรัฐ ทั้งสิ้น 42 คน ทั้งนี้ จะใช้แนวคิดความขัดแย้งและแนวคิดการสร้างการปรองดองสมานฉันท์ในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาพบปรากฏการณ์และลักษณะของความขัดแย้งในรูปแบบการไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน การคอยจ้องจับผิดและร้องเรียนการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงโดยเกิดขึ้นระหว่างผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านด้วยกันเอง ระหว่างญาติของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านกับตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านอีกฝ่าย และกลุ่มพรรคพวกของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านด้วยกันเอง ทั้งนี้ สาเหตุของความขัดแย้งมีที่มาจากทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องการทำงาน และการแย่งชิงตำแหน่ง ขณะที่กระบวนการและแนวทางพัฒนาของการสร้างการปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านพบว่าหน่วยงานของรัฐมีบทบาทแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีเป็นหลัก ด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) การเยียวยาทางจิตใจด้วยการให้ความเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การใช้ทรัพยากรถิ่น และการเยียวยาคู่กับการสร้างสิ่งใหม่ร่วมกัน (2) การสานเสวนาด้วยวิธีการเล่าความจริง และ (3) การจัดการอารมณ์และความรู้สึกของคนด้วยการใช้ศาสนาและความเชื่อเป็นเครื่องมือ ทั้งนี้ แม้มีกลุ่มที่ไม่เชื่อว่าแก้ไขความขัดแย้งได้จริง แต่การทำให้เป็นต้นแบบและการเผยแพร่แนวทางเพื่อการศึกษาก็เป็นแนวทางเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในพื้นที่อีก

คำสำคัญ: ความปรองดองสมานฉันท์; การเลือกผู้ใหญ่บ้าน; อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The objectives of this research were to study the situations and characteristics of conflicts including the process and ways of the development of reconciliation after the election of village headman in Stuk district, Buriram province. This research was the qualitative research with in-depth interview to collect data of participants. Purposive sampling method was used to select a total of 24 participants from two different groups: community and government sector. The data was analyzed based on the concept of conflicts and the concept of reconciliation. The research found that the situations and characteristics of the conflicts in terms of disengaging village activities, criticizing others, and complaining the performance of the village headman, and also the violence among the village headmen candidates themselves, between the candidates' relatives and the candidates, and among the colleagues of the candidates. The causes of the conflicts were from all personal issues, work-related issues and the issues related to the competition of the village headman position. The analysis of the process and ways of developing the reconciliation after the election of the village headman revealed that the government sector played crucial roles of solving the conflicts, creating harmonization in three ways: (1) the mental retreatment by increasing the awareness of the situations, the utilization of local resources, and implementing the retreatment along with the creation of new things; (2) the dialogue by using the true storytelling method; and (3) the mental and

emotional management by applying the tools of the religious concepts and beliefs. Although some groups of the people did not believe that the conflicts could be solved, but the creation of role models and public communication for further research could be the ways to prevent the conflicts in the community.

Keywords: Reconciliation; Election Village Headman; Stuk district in Buriram province

บทนำ

มนุษย์เรามีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมความต้องการตลอดจนความรู้สึกนึกคิด เมื่อต้องมาอยู่รวมกันหรือทำงานร่วมกันเป็นเวลานาน ยิ่งอยู่ในสภาวะต้องแข่งขัน ซึ่งดีซึ่งเด่นกัน ธรรมชาติในด้านความแตกต่างของมนุษย์ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตร ตรงกันข้ามหรือไม่ลงรอยกัน หรือความไม่สอดคล้องกัน ลักษณะของความไม่ลงรอยกันหรือไม่สอดคล้องกันนี้จะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ หลายประเด็น เช่น เป้าหมาย ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหรือแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องความไม่เข้าใจกัน ความสัมพันธ์ที่เพิกเฉยและไม่เกื้อกูลกัน บรรยากาศของการไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความกดดัน และปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ “การแข่งขัน” หลายครั้งที่การแข่งขัน นำมาซึ่งความขัดแย้งกันระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม ซึ่งสัจธรรมในการแข่งขันอย่างหนึ่งนั้นที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ จะต้องมีส่วนที่แพ้และฝ่ายที่ชนะ บางครั้งทำให้เกิดความไม่พอใจซึ่งกันและกัน นำมาสู่การสร้างความแตกแยกระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม ดังนั้น เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการหาวิธีการลดความขัดแย้ง ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้นำหรือหัวหน้าที่มีความรับผิดชอบในการปกครองและควบคุมดูแลบุคคลเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม แม้ในบางกรณีปัญหาความขัดแย้งอาจจะเป็นปัญหาเล็กน้อยที่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย แต่ในบางกรณีก็อาจนำไปสู่ปัญหาที่มีความรุนแรงยากต่อการแก้ไข ดังนั้น การลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นให้น้อยลง โดยใช้เหตุผลทำความเข้าใจและหาวิธีการใหม่ที่ได้รับคามยินยอมร่วมกันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือมีอนิกกำลังกันปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในสาเหตุและกระบวนการของการเกิดความขัดแย้งและ

นำความรู้ทางวิชาการ จิตวิทยา ตลอดจนเทคนิควิธีการต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ของตัวผู้แก้ไขปัญหาเองมาจัดการความขัดแย้งให้เหมาะสมกับสภาพความขัดแย้งนั้นๆ (กัมปนาท มีสวน, 2545 : 2)

กรอบแนวคิดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ได้รับการกล่าวถึงในปัจจุบันนั้นก็คือ “การสร้างความปลอดภัยที่สมานฉันท์” ดังนั้น เมื่อเกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในสังคมได้ยกระดับและขยายผลเพื่อเอาชนะกัน จำเป็นที่จะต้องมีกระบวนการเพื่อความยุติธรรมความขัดแย้งเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหา ซึ่งในหลักการสากลมักเริ่มต้นจากการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยจะเป็นการเจรจากันเองระหว่างคู่ความขัดแย้ง มีคนกลางเข้ามาดำเนินการให้ การให้อภัยโทษ การฟ้องร้องเข้าสู่กระบวนการทางศาลหรือการใช้กระบวนการนิติบัญญัติในการออกกฎหมาย กระบวนการและเครื่องมือในการสร้างความปลอดภัยที่สมานฉันท์เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เกิดความไว้วางใจกัน มีการใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือผสมผสานกันหลายวิธี เช่น การเยียวยาทางจิตใจ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เป็นต้น ในหลายประเทศที่ประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงยืดเยื้อ มักมีกระบวนการของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการสร้างความปลอดภัยในระดับชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอคติความเกลียดชัง สร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ที่มีความขัดแย้งรุนแรงให้ฟื้นคืนความสัมพันธ์ในระดับที่สามารถกำหนดอนาคตร่วมกันได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเป็นหลัก (ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปกรมการปกครอง, 2559 : 17)

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและท้องที่ โดยเฉพาะการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นตำแหน่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยในระดับตำบลและหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าของ

ปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือว่าเป็นผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนภายในหมู่บ้าน เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อความคิด การตัดสินใจ สถานภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนภายในหมู่บ้าน และยังเป็นรากฐานหรือเป็นฐานเสียงที่สำคัญให้กับนักการเมืองที่มีบทบาทในการเลือกตั้งในระดับที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในระดับจังหวัดหรือแม้แต่ระดับชาติก็ตาม ในอดีตการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นการเลือกผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับหรือเคารพนับถือของประชาชนในหมู่บ้านและสามารถปกป้องหรือดูแลความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านได้เป็นสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท และที่สำคัญผู้นำเหล่านี้มักจะได้รับการเคารพนับถือจากคนในหมู่บ้านหรือชุมชน อย่างไรก็ตาม จากความเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือความมั่นคงทางอาชีพหรือแม้แต่การวางรากฐานในด้านการเมือง จึงทำให้การเลือกตั้งโดยเฉพาะการเลือกผู้ใหญ่บ้านในระยะหลังมานี้ มีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง เนื่องจากกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2552 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในวาระการดำรงตำแหน่งของของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้จนถึงอายุ 60 ปี ทำให้ประชาชนมีการแข่งขันกันมากขึ้นเพื่อแย่งชิงกับอำนาจนี้ รวมถึงการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน การมีคิดที่แตกต่าง มีการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น ประชาชนมีความรู้มีการศึกษาที่มากขึ้น จึงทำให้มีการแข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเป็นหัวหน้าคณะกรรมการหาเสียง และมีการสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งถ้ามองในมิติของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและแสดงออกทางการเมืองถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ประชาชนมีความตื่นตัวและเป็นการวางรากฐานในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้ง ทว่าสิ่งที่หมู่บ้านหรือชุมชนได้รับจากผลกระทบของปัญหาที่เป็นผลมาจากการเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้น ก็มีมากขึ้นเช่นเดียวกันโดยเฉพาะความขัดแย้ง ไปจนถึงความแตกแยกภายในหมู่บ้านชุมชน ซึ่งกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่

และขนบธรรมเนียมประเพณี การขัดแย้งระหว่างตระกูลญาติพี่น้อง อีกทั้งในด้านของการบริหารเกิดปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นอย่างประเพณีต่างๆ หรือกิจกรรมที่ทางหมู่บ้านได้จัดขึ้น หรือแม้แต่การที่จะนำนโยบายของรัฐเข้าไปขับเคลื่อนในหมู่บ้าน ก็ได้รับความร่วมมือค่อนข้างน้อย ซึ่งเกิดจากความแตกแยกของประชาชนในหมู่บ้านในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน จนเกิดเป็นปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมามากมาย (ธีรยุทธ พุ่มนวน, 2558 : 2)

เช่นเดียวกันกับที่กล่าวมา บริบทของการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ที่ถือได้ว่ามีการแข่งขันค่อนข้างสูง โดยเห็นได้จากในการเลือกผู้ใหญ่บ้านหลายครั้ง ผู้สมัครเลือกผู้ใหญ่บ้านจะต้องเกณฑ์ญาติๆ หรือคนที่รู้จักมักคุ้นที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงแต่ไม่ได้อาศัยหรือทำงานในหมู่บ้าน เช่น ไปรับจ้างทำงานที่ต่างจังหวัด ให้เดินทางกลับมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงให้กับตนเอง เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง หรือในบางกรณี ผู้สมัครจะอำนวยความสะดวกให้กับคนกลุ่มนี้ เช่น จัดหารถเพื่อใช้ในการเดินทาง จัดหาอาหาร เป็นต้น ประกอบกับผลการนับคะแนนการเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพการแข่งขันกันที่ค่อนข้างสูงดังกล่าว เช่น มีหลายครั้งที่ผลการนับคะแนนของผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้สมัครที่ได้ลำดับที่สองห่างกันไม่มากนัก ถึงขนาดชนะกันเพียงคะแนนเดียว พร้อมกันนั้น บริบทของการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่นี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสนใจทางการเมืองของชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย อาทิเช่น มีหลายครั้งที่ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้ใหญ่บ้านจะไปรวมตัวกันเพื่อรอเวลาที่เจ้าหน้าที่จะทำการเปิดหีบให้ลงคะแนนเลือกผู้ใหญ่บ้าน หรือเวลาเจ้าหน้าที่นับผลคะแนนการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านก็ให้ความสนใจมางดูเป็นจำนวนมาก อนึ่ง จากการสังเกตการณ์และสำรวจบริบทการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หลายต่อหลายครั้ง อันนำมาซึ่งข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะด้วยการมีโอกาสพักอาศัยและเคยปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการในการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จึงทำให้ทราบ

ถึงสภาพปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังจากการเลือกผู้ใหญ่บ้าน อาทิเช่น เกิดความไม่พอใจของกลุ่มที่พ่ายแพ้การเลือกตั้ง เกิดการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น การไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้าน เกิดการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายในหมู่บ้าน เป็นต้น

ดังนั้น ด้วยสาเหตุทั้งพื้นที่อำเภอสตึกมีการแข่งขันของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างสูง และจากการสังเกตการณ์และสำรวจบริบทการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หลายต่อหลายครั้ง จนสามารถกล่าวได้ว่าพบปรากฏการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้ผู้เขียนเลือกพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ในการศึกษาการสร้างความปลอดภัยตามสันติหลังการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม แม้จะเคยมีงานวิจัยรูปแบบนี้มาแล้ว ทว่าส่วนใหญ่กลับเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมุ่งค้นหาเฉพาะการศึกษาสาเหตุและลักษณะของความขัดแย้งเป็นหลักเสียเป็นส่วนใหญ่ นั้นหมายความว่าไม่ได้เน้นหาแนวทางในการจัดการความขัดแย้งในลักษณะของการสร้างความปลอดภัยตามสันติ ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนจึงได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์และลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อีกทั้งเห็นถึงกระบวนการสร้างความปลอดภัยตามสันติ รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาการสร้างความปลอดภัยตามสันติหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง รวมไปถึงแนวคิดในการสร้างความปลอดภัยตามสันติมาเป็นกรอบในการวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์มีการแบ่งการปกครองออกถึง 12 ตำบล 179 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนรวม 26,350 ครัวเรือน และประชากรทั้งสิ้น 101,151 คน (กรมการปกครอง, 2561) ดังนั้น ผู้เขียนจึงกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษาที่ของอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) พื้นที่เขตในเมืองซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมเมือง เป็นศูนย์กลางของอำเภอ เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม การพาณิชย์ การค้าขาย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้และการศึกษาใน

ระดับที่สูง มีความสนใจในด้านข้อมูลข่าวสาร มีอาชีพค้าขาย มากกว่าพื้นที่ตำบลอื่น คือ ตำบลนิคม (2) พื้นที่เขตเทศบาลตำบล ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตั้งอยู่ถัดออกไปจากพื้นที่เขตในเมือง มีลักษณะ คือ มีความใกล้ชิดกับเขตพื้นที่ในเมือง ประชาชนในพื้นที่ส่วนหนึ่งมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับประชาชนในเขตพื้นที่ในเมือง คือ ตำบลสะแก และ (3) พื้นที่ในเขต อบต. ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมชนบท ตั้งอยู่ถัดออกไปจากพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท และอยู่ห่างจากพื้นที่เขตในเมืองหลายสิบกิโลเมตร มีลักษณะ คือ เป็นสังคมเกษตรกรรม วิถีชีวิตของประชาชนเป็นแบบวิถีชาวบ้าน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความสนใจในด้านข้อมูลข่าวสารไม่มาก เหมือนกับประชาชนในเขตพื้นที่ในเมืองและพื้นที่เขตเทศบาลตำบล คือ ตำบลชุมแสง อนึ่ง ในบทความนี้ ผู้เขียนกำหนดให้คำว่า (1) ความขัดแย้ง หมายถึง การไม่ลงรอยกัน ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ (2) ความปรองดองสมานฉันท์ หมายถึง การไม่ขัดแย้ง ไม่แตกแยก รวมถึงความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ (3) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยก รวมถึงกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่จะสร้างความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ และ (4) การเลือกผู้ใหญ่บ้าน หมายถึงเพียง ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2) เพื่อศึกษากระบวนการและแนวทางพัฒนาของการสร้างการปกรองต่อสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้อาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) 2 กลุ่ม ซึ่งเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ (1) ด้านชุมชน โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน ญาติผู้สมัครรับเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน และตัวแทนราษฎรที่มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน และ (2) ด้านหน่วยงานของรัฐ โดยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างความปกรองต่อสมานฉันท์ในพื้นที่ กล่าวคือ ตัวแทนจากอำเภอ จำนวน 1 คน ตัวแทนจากตำรวจในพื้นที่ จำนวน 1 คน ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จำนวน 1 คน และตัวแทนจากหน่วยงานทหารในพื้นที่จำนวน 1 คน อนึ่ง เนื่องจากการเก็บข้อมูลจะเก็บใน 3 พื้นที่ ได้แก่ (1) พื้นที่เขตในเมือง ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมเมือง คือ ตำบลนิคม (2) พื้นที่เขตเทศบาลตำบล ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท คือ ตำบลสะแก และ (3) พื้นที่ในเขต อบต. ซึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมชนบท คือ ตำบลชุมแสง ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 42 คน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้เขียนได้ทำการสรุปประเด็นทั้งหมด ด้วยการพรรณนาพร้อมทั้งยกเหตุผลที่ได้จากการค้นคว้าประกอบ โดยอิงกับกรอบการวิเคราะห์ของการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์และลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ว่าหลังจากที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่ ถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วจะเป็นความ

ขัดแย้งประเภทใด และมีสาเหตุมาจากอะไร โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง เป็นกรอบการวิจัย และได้ศึกษากระบวนการสร้างการปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาการสร้างการปรองดองสมานฉันท์ หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยใช้แนวคิดในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ได้แก่ (1) การเยียวยาทางจิตใจ (Healing) ประกอบด้วย การทำความเข้าใจในบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Understanding Context) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น (Use Local Resources) การเยียวยาควบคู่กับการสร้างสิ่งใหม่ (Link Healing with Wider Reconstruction Efforts) (2) การสานเสวนา ประกอบด้วย การเล่าความจริง (Truth-telling) (3) การจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน ประกอบด้วย การใช้ศาสนาและความเชื่อเป็น เครื่องมือ (ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป กรมการปกครอง, 2559 : 28)

ผลการวิจัย

ด้วยสาเหตุทั้งพื้นที่อำเภอสตึกมีการแข่งขันของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างสูง และจากการสังเกตการณ์และสำรวจบริบทการเลือกผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หลายต่อหลาย ครั้งของผู้เขียนก่อนที่จะทำการศึกษา สามารถกล่าวได้ว่าหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านใน ห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 พบปรากฏการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น อาทิเช่น เกิดความไม่พอใจของกลุ่มที่พ่ายแพ้การเลือกตั้ง เกิดการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น การไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้าน หรือเกิดการแบ่งพรรคแบ่ง ฝ่ายในหมู่บ้าน พอสมควร จนนำมาซึ่งงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม แม้การศึกษานี้จะระบุว่ากรณีศึกษาอำเภอสตึก แต่ผู้เขียนก็ได้กำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ เขตในเมืองที่มีลักษณะที่เป็นสังคมเมือง พื้นที่เขตเทศบาลตำบลที่มีลักษณะที่เป็นสังคม กึ่งเมืองกึ่งชนบท และพื้นที่ในเขต อบต. ที่มีลักษณะที่เป็นสังคมชนบท จึงทำให้ผล

การศึกษาในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันพอสมควรดังที่จะได้อภิปรายต่อไป ทั้งนี้ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ปรากฏการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 การเคยพบเห็นปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เคยพบเห็นการเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่ ในลักษณะของการไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของหมู่บ้าน การคอยจ้องจับผิดและร้องเรียนการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงในการทะเลาะวิวาท

แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนได้ให้ข้อมูลว่าไม่เคยพบเห็นปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านแต่อย่างใด ซึ่งอาจเป็นเพราะในหมู่บ้านนั้นเป็นหมู่บ้านระบบเครือข่ายตั้งหมู่บ้าน หรือมีการใช้วิธีให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาร่วมในการทำงาน ทั้งนี้ ในประเด็นนี้ผู้เขียนจะได้นำไปศึกษาถึงแนวทางในการดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่หลังจากที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านแล้ว

1.2 ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและผลกระทบของความขัดแย้งจากการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 สามารถแบ่งลักษณะของความขัดแย้งได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 : เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านด้วยกันเอง เป็นความขัดแย้งที่ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านฝ่ายที่ไม่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะไม่ให้ความร่วมมือกับ

ผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของหมู่บ้าน การคอยจ้องจับผิด และร้องเรียนการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มที่ 2 : เป็นความขัดแย้งระหว่างญาติของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านกับตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านอีกฝ่าย เป็นความขัดแย้งที่ญาติของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านฝ่ายที่ไม่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สมัครที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาจมีสาเหตุมาจากการทำตามตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านที่เป็นญาติของตัวเอง เนื่องจากผลของการเลือกผู้ใหญ่บ้านที่เป็นฝ่ายตัวเองไม่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

กลุ่มที่ 3 : เป็นความขัดแย้งระหว่างญาติๆ หรือกลุ่มพรรคพวกของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านด้วยกันเอง เป็นความขัดแย้งที่ญาติของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละฝ่ายพูดประชดประชันกัน รวมไปถึงการดิ้นนินทากล่าวร้ายกัน เกี่ยวกับผลของการเลือกผู้ใหญ่บ้าน และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1.3 สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

สาเหตุของความขัดแย้งหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 พบว่ามีสาเหตุของความขัดแย้ง 3 ลักษณะ คือ

1) สาเหตุมาจากเรื่องส่วนตัว ซึ่งมาจากการที่ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนที่มีทัศนคติไม่ตรงกัน การที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การที่มีบุคลิกภาพที่ขัดแย้งกัน รวมไปถึงการยึดติดกับเรื่องเกียรติยศศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นเหตุผลส่วนตัวของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละฝ่าย

2) สาเหตุมาจากเรื่องการทำงาน ซึ่งเป็นผลมาจากแนวทางในการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกัน การคาดหวังจากผลของการทำงานไม่บรรลุผลตามที่อีกฝ่ายได้คาดหวังหรือมีความต้องการไว้ การถูกเอาไรต์เอาเปรียบหรือหาผลประโยชน์จากการทำงาน รวมไปถึงการไม่ได้รับความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

3) สาเหตุมาจากการแย่งชิงตำแหน่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นั้นหมายถึงการแย่งชิงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ที่มีเพียงตำแหน่งเดียวในหมู่บ้าน รวมไปถึงวาระของการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านซึ่งปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านจะต้องอยู่ในวาระ 60 ปี และการเข้ามามีบทบาทและการแทรกแซงของการเมืองท้องถิ่นและระดับประเทศ

2. กระบวนการสร้างการปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 การเคยพบเห็นการแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

ส่วนใหญ่เคยพบเห็นการแก้ไขความขัดแย้งความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 จำนวน 33 คน จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 42 คน

2.2 การใช้แนวทางกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

1) แนวทางการเยียวยาทางจิตใจ ประกอบด้วยแนวทางย่อย คือ (1) การทำความเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนควรมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัย ผู้ที่ชนะได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็ควรที่จะให้กำลังใจกับฝ่ายที่แพ้ ไม่ควรมีการซ้ำเติมหรือตอกย้ำกับผู้ไม่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนเข้าใจและยอมรับผลของการเลือกผู้ใหญ่บ้าน มีการเผื่อใจไว้สำหรับผลการเลือกตั้ง เป็นต้น (2) การใช้ทรัพยากรถิ่น เช่น คนในหมู่บ้านให้การยอมรับต่อตัวผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านหรือกำนัน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน และลดบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น

ในหมู่บ้านลง เป็นต้น และ (3) การเยียวยาเกี่ยวกับการสร้างสิ่งใหม่ร่วมกัน เช่น การให้โอกาสกับผู้สมัครที่แพ้การเลือกผู้ใหญ่บ้านมีโอกาสมาทำงานร่วมกัน เป็นต้น

2) แนวทางการสานเสวนา โดยการเล่าความจริง เช่น ผู้สมัครเลือกผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงญาติๆ ของผู้สมัครเอง ควรให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพกติกา มีน้ำใจ นักกีฬาไม่ควรมีการกล่าวหาว่าร้ายให้กัน เป็นต้น

3) แนวทางการจัดการอารมณ์และความรู้สึกของคน ด้วยการใช้ศาสนาและความเชื่อเป็นเครื่องมือ เช่น มีพิธีกรรมในการสร้างความปรองดองสามัคคีให้เกิดขึ้น พิธีบายศรีสู่ขวัญ และการให้ผู้ใหญ่บ้านให้คำมั่นสัญญากับชาวบ้านและมีการสาบานตนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง เป็นต้น

2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวทางกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

1) กลุ่มที่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ ซึ่งเชื่อว่าจะเกิดผลกระทบในด้านดีต่อ 3 ฝ่ายคือ (1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละคน เช่น ตัวผู้สมัครแต่ละคนจะเข้าใจบริบทของการแข่งขันและยอมรับผลของการแข่งขันได้มากขึ้น ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนจะเข้าใจกติกาของการแข่งขัน มีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ รู้ภัย รวมไปถึงการที่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างเปิดเผยและจริงใจต่อกัน เป็นต้น (2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านกับญาติของผู้สมัคร เช่น ตัวผู้ใหญ่บ้านกับญาติผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านที่แพ้การแข่งขัน จะเข้าใจบริบทของการแข่งขันและสามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นต้น และ (3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชนจะสามารถขับเคลื่อนและบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานได้ เนื่องจากได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนในหมู่บ้าน/ชุมชน

2) กลุ่มที่ไม่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ เนื่องจากในบางพื้นที่มีเรื่องของปัญหาการเมืองในระดับท้องถิ่นแทรกแซง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างถาวร หรือบางครั้งความขัดแย้งอาจจะฝังรากลึกมานานแล้ว เป็นต้น

3. แนวทางในการพัฒนาการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

เพื่อไม่ให้มีปัญหาคความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่ สามารถแบ่งออกได้ 2 แนวทางคือ

1) การทำให้เป็นต้นแบบ เป็นการพิจารณาคัดเลือกเอาหมู่บ้านที่มีการปฏิบัติที่สอดคล้องตามแนวทางในการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ นำมาเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ที่นำร่องแนวทางสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านให้หมู่บ้านอื่นได้นำไปศึกษาและปฏิบัติตาม เพื่อที่จะทำให้คนในหมู่บ้านนั้นเกิดความรักสามัคคีกัน

2) การเผยแพร่แนวทางเพื่อการศึกษา เป็นการนำหลักแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์นำไปให้บุคคลในกลุ่มต่างๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น ได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจและเหมาะแก่การนำมาอภิปราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพื้นที่ในการศึกษาที่แตกต่างกัน (พื้นที่เขตในเมือง/พื้นที่เขตเทศบาลตำบล/พื้นที่ในเขต อบต.) ทำให้เห็นว่าสถานการณ์ของความขัดแย้งจะมีความแตกต่างกัน โดยจะเห็นได้จากพื้นที่ตำบลนิคมซึ่งอยู่เขตในเมือง มักจะไม่พบเห็นการเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่พื้นที่

ดังกล่าวมีลักษณะเป็นสังคมเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบกิจการธุรกิจส่วนตัวและการค้าขาย ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่นี้ โดยเฉพาะหมู่ที่ 7 ตำบลนิคม มักจะไม่พบเห็นการเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบกิจการธุรกิจส่วนตัวและการค้าขาย หาเช้ากินค่ำ ทำให้ความสนใจในเรื่องของการเมืองในระดับท้องถิ่น (การเลือกผู้ใหญ่บ้าน) ไม่ได้ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบอีกว่า ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หมู่ที่ 7 ตำบลนิคม ได้ใช้แนวทางการเยียวยาผู้ก่อการร้ายสร้างสิ่งใหม่ร่วมกันมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยให้โอกาสกับผู้สมัครที่แพ้การเลือกผู้ใหญ่บ้านมีโอกาสมาทำงานร่วมกัน คือเป็นทีมงานเดียวกัน โดยให้ลูกสะใภ้ของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านอีกฝ่ายมาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของตนเอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหลังจากการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ ในส่วนของพื้นที่ตำบลชุมแสง ซึ่งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มักจะไม่พบเห็นการเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เช่นเดียวกับพื้นที่ตำบลนิคม ซึ่งมีสาเหตุมาจากพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลชุมแสง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นชุมชนเครือญาติกันทั้งหมู่บ้าน สำหรับการลงสมัครแข่งขันการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็เป็นการลงสมัครจากญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่รุนแรง จึงไม่ทำให้เกิดผลกระทบความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านตามมาภายหลัง ซึ่งประเด็นนี้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ ธีรยุทธ พุ่มนวน (2558) ที่ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวคือ ผลการศึกษาของเขาปรากฏว่า ความขัดแย้งเกิดจากการแข่งขันระหว่างกลุ่มเครือญาติ ที่มีความเหนียวแน่นในลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในการเข้าข้างผู้สมัครเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละฝ่ายซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งในการเลือกผู้ใหญ่บ้านรุนแรงขึ้น แต่ในทางกลับกัน เขากลับพบว่าความขัดแย้งเกิดจากการเข้ามาแทรกแซงของการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ที่พบเห็น

ปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของการศึกษานี้ นั่นคือ หมู่ที่ 13 ตำบลสะแกที่เป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบล โดยพื้นที่ดังกล่าวมีความสลับซับซ้อนทางสังคมที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งหลังจากการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ เช่น การมีตระกูลการแข่งขันในพื้นที่ การมีบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น และการแข่งขันทางการเมืองที่ค่อนข้างสูง เป็นต้น

มากไปกว่านั้น ความแตกต่างของพื้นที่ ประกอบกับจำนวนผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งยังทำให้ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกผู้ใหญ่บ้านในหวังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 มีความแตกต่างกันอีกด้วย โดยจะเห็นได้จาก เมื่อมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน หากหมู่บ้านใดมีผู้สมัครแข่งขันกันเพียงสองคน ความขัดแย้งและความไม่พอใจซึ่งกันและกันหลังจากที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็มักจะปรากฏความขัดแย้งเกิดขึ้น ตรงกันข้าม ถ้าหมู่บ้านใดที่ทำการเลือกผู้ใหญ่บ้าน แล้วมีผู้สมัครมากกว่าสองหมายเลข ก็มักจะไม่ปรากฏความขัดแย้งเกิดขึ้นหรือมีน้อย ดังนั้น จึงเป็นการยืนยันผลการวิจัยที่พบว่าความขัดแย้งระหว่างผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านด้วยกันเอง อาจมีสาเหตุมาจากกรณีที่ผู้สมัครแต่ละคนมีทัศนคติความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป รวมไปถึงการที่มีบุคลิกที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสาเหตุดังกล่าวผุดกับที่ พรรณเพ็ญ ฝันจักรสาย (2551) ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ที่พบว่าลักษณะของความขัดแย้งเกิดจากสาเหตุหลัก 3 ประการ คือ ประการแรกเรื่องของความไม่ชัดเจนในระเบียบกฎหมาย โดยเฉพาะบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายซึ่งถูกกำหนดโดยกฎหมายคนละฉบับกัน และแต่ละฉบับก็มีความซ้ำซ้อนกันอยู่ ประการที่สองคือปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากต่างฝ่ายมาจากการเลือกตั้งให้ต้องเป็นคู่แข่งทางการเมืองกัน และประการที่สามคือมารยาทในการทำงานและความขัดแย้งส่วนตัว อย่างไรก็ตาม กลับสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตต์ อร่าม ศิรินิกร (2540) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคคลากรเกี่ยวกับ

สาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการจัดการความขัดแย้งในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เขตการศึกษา 11 ซึ่งพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัด เขตการศึกษา 11 เกิดจากองค์ประกอบส่วนบุคคล ในด้านแบบฉบับของบุคคล ได้แก่ แบบฉบับทางจิตวิทยา แบบฉบับทางอารมณ์ แบบฉบับของการเจรจา และแบบฉบับของภาวะผู้นำ

ส่วนความขัดแย้งระหว่างญาติของผู้สมัครผู้ใหญ่นับกับตัวผู้สมัครผู้ใหญ่นับ อีกฝ่าย ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งในลักษณะของการไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สมัครที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่นับ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การไม่ให้ความร่วมมือในการทำโครงการฯ ต่างๆ การไม่เข้าร่วมในประชุมประชาคมต่างๆ ที่หมู่บ้านได้ดำเนินการขึ้น และความขัดแย้งระหว่างญาติ หรือกลุ่มพรรคพวกของผู้สมัครผู้ใหญ่นับด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการติฉินนินทา การไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของหมู่บ้าน การไม่ให้ความร่วมมือในการทำโครงการฯต่างๆ การไม่เข้าร่วมในประชุมประชาคมต่างๆ ที่หมู่บ้านได้ดำเนินการขึ้น ทั้งนี้ กรองแก้ว อยู่สุข (2537 : 187-189) ก็ได้กล่าวถึงประเภทของความขัดแย้งทำนองนั้น โดยเอาคู่กรณีและสาเหตุเป็นหลักว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นจากบุคลิกภาพส่วนตัวหรือบทบาทในการทำงาน แตกต่างกันความคิดเห็นไม่เหมือนกันความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับ ขณะที่ อุทัย หิรัญโต (2523 : 218) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ขัดแย้งกันอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ โดยหนึ่งมีประเด็นของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นที่ตรงกันของบุคคลจะช่วยให้บุคคลคบค้าสมาคมกันได้อย่างราบรื่นแต่ถ้าความคิดเห็นไม่ลงรอยกันและฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับความคิดเห็นของอีกฝ่ายว่าถูกต้องความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานี้

ท้ายสุด ผู้เขียนขอกล่าวถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวทางกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่นับ พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในห้วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561

โดยผลลัพธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ และ (2) กลุ่มที่ไม่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ ทั้งนี้ ในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้แนวทางกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์นี้ ย่อมเป็นปกติที่ผู้ให้การสัมภาษณ์จะแสดงความคิดเห็นออกเป็นสองกลุ่ม คือมีทั้งกลุ่มที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้และกลุ่มที่เชื่อว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ดังนั้น ประเด็นที่สำคัญจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนแต่ละกลุ่ม แต่สิ่งที่สำคัญคือการดำเนินการตามแนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้ประสบความสำเร็จ โดยนำแบบอย่างจากพื้นที่กรณีศึกษาที่มีการใช้แนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในพื้นที่หมู่บ้านของตน เพื่อที่จะลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ต่อไป ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการสร้างความปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีด้วยกัน 2 แนวทาง นั่นคือ (1) การทำให้เป็นต้นแบบ และ (2) การเผยแพร่แนวทางเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวกลับไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ พรรณเพ็ญ ฝั้นจักรสาย (2551) ศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเขาเห็นว่า สำหรับกระบวนการซึ่งทั้งสองฝ่ายนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกันมีทั้งการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว โดยการแก้ไขปัญหาระยะสั้นวิธีแรกคือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวและการประสานผ่านคนกลางในการเจรจาประนีประนอมและหาข้อยุติของปัญหาแต่ละเรื่อง วิธีที่สองคือการใช้บทบาทภาวะผู้นำของนายอำเภอและปลัดอำเภอในการประสานงานและบริหารจัดการความขัดแย้งในแต่ละพื้นที่ตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป ส่วนการแก้ไขปัญหาในระยะยาวซึ่งข้าราชการฝ่ายปกครองได้เสนอไว้วิธีแรกคือฝ่ายปกครองและฝ่ายท้องถิ่นควรมุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเป็นผู้ปกครอง

ท้องถิ่นกับการเป็นนักรการเมืองท้องถิ่น และวิธีที่สองคือควรมีการแก้ไขกฎหมายอันเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในส่วนที่ซ้ำซ้อนกันอยู่ให้มีการแบ่งภารกิจอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1) ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น หากมีปัญหาคความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่แล้ว เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนและทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งชาวบ้านในพื้นที่ที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ผู้นำในระดับตำบล คือ กำนัน จะต้องเป็นหลักในการเชื่อมประสานระหว่างผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านในแต่ละฝ่ายให้สามารถพูดคุยและสามารถทำงานร่วมกันได้ และสุดท้ายคือหน่วยงานของภาครัฐที่มีหน้าที่ในการสร้างความปรองดองและความสามัคคี เช่น หน่วยงานจากที่อำเภอ สถานีตำรวจในพื้นที่ หน่วยงานทหารในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ ที่จะคอยเชื่อมความสัมพันธ์ของชาวบ้านในหมู่บ้านให้เกิดขึ้น

2) ควรเปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้าน/ชุมชน จากกลุ่มต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน โดยบทบาทของกำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านในหมู่บ้าน เช่น คนในหมู่บ้านควรให้การยอมรับต่อตัวผู้ใหญ่บ้านเพราะเป็นบุคคลที่เสียงของชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เลือกมา มีการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้สมัครแต่ละคนโดยมีกำนัน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ประสานความร่วมมือ เป็นต้น

3) นำแนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและเป็นรูปธรรมในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน คือ การให้โอกาสกับผู้สมัครที่แพ้การเลือกผู้ใหญ่บ้านให้มีโอกาสมาทำงานร่วมกันเพื่อเป็นทีมงานเดียวกัน

อาจให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ที่มีบทบาทในหมู่บ้าน โดยแนวทางดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากตัวอย่างที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลนิคม ได้ให้โอกาสกับผู้สมัครที่แพ้การเลือกผู้ใหญ่บ้านมีโอกาสมาทำงานร่วมกันกับตนเอง คือเป็นทีมงานเดียวกัน โดยให้ลูกสะใภ้ของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านอีกฝ่ายมาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของตน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ตำบลนิคม ในประเด็นการเคยพบเห็นสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ ทำให้ทราบว่าพื้นที่ตำบลนิคมไม่ปรากฏสภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

4) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน อาจไม่ใช่ปัญหาระหว่างตัวผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านแต่ละฝ่ายเอง เพราะบางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากญาติหรือกลุ่มของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านที่ขัดแย้งกันเอง หรือบางครั้งเป็นความขัดแย้งระหว่างญาติหรือกลุ่มของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านกับผู้สมัครผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงและประสานการสร้างความปลอดภัยซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นกับคนเหล่านี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). **ระบบงานสถิติทะเบียนราษฎร**. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>, เข้าถึงเมื่อ 19 ตุลาคม 2561.
- กรองแก้ว อยู่สุข. (2537). **พฤติกรรมมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัมปนาท มีสวน. (2545). **ความพึงพอใจของครูต่อวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์**. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิตต์อร่าม ศิรินิกร. (2540). **ความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรเกี่ยวกับสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีจัดการกับความขัดแย้งในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เขตการศึกษา 11, วิทยานิพนธ์**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรยุทธ พุ่มนวน. (2558). **ความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเลือกผู้ใหญ่บ้านตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน, วิทยานิพนธ์**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรรณเพ็ญ ฝันจักรสาย. (2551). **การจัดการความขัดแย้งระหว่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- ศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป กรมการปกครอง. (2559). **การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ในระดับพื้นที่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาการศึกษา ดินแดน.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Translated Thai References

- Center for Reconciliation for Reform Department of Provincial Administration. (2016). **Building reconciliation at the local level**. Bangkok: Publishing House Volunteering to Save the Territory.
- Department of Provincial Administration. (2018). **Civil Registration Statistics System**. (Online), Retrieved on <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php> (Accessed when 19 October 2018)
- Fanchaksai, P. (2008). **Conflict management between village headman and local government organization In San Sai Chiang Mai Province** (Research report). Chiang Mai University.
- Hiranto, U. (1980). **Local government**. Bangkok: Odean Store.
- Meesuan, K. (2002). **Teachers' Satisfaction on Conflict Resolution Solution of School Administrators under Nakhon Pathom Provincial Primary Education Office**. (Thesis). Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Poomnuan, T. (2015). **Conflict among ethnic groups in the selection of village headman Pang Mapha, Pang Mapha district. Mae Hong Son Province** (Thesis). Chiang Mai University.

Sirinikorn, J. (1997). **Opinions of executives and personnel on causes of conflicts and methods of dealing with conflicts in the Provincial Education Office, Education District 11** (Thesis). Silpakorn University.

Yusuk, K. (1994). **Organizational Behavior**. Bangkok: Chulalongkorn University.